

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 141.

ZBIÓR ALEKSANDRA CZOŁOWSKIEGO

DZIAŁ (OPYS) I

1738. Opisanie majątności Skwarzawa 1848.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Opisanie
majątków Skwanana
1848r.

W skutek wezwania szanownego Komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego względem udzielenia wiadomości o cenach robocizny, stannie urodzajów i plodów gospodarskich z r. 1847 mam honor niniejszym odpowiedzieć na pytania liczbami oznaczonymi jako następująco:

Cyrtka Kłoczkowska w pow. Skwanawa o półtorej mili od Kłoczowa odległa, o półtorej mili od miasteczka Białego Kamienia, o półtorej mili od miasteczka Buska; granicząca z wsiami Betzcom, Miniarzem, Olszanicą, Bortkowem, Tirszejowką i Cstrowczykiem. —

I.

ad 1. Dawniejszemi laty obrabiano pola pańszczyzną na zakład, to jest ryżem 5^{ci} morgom, orate latem 5 plugów wiosną i jesienią 6; przez kilkun laty zwyczaj ten w skutek zakazu cyrkularnego ustał, i dziś wymiaru żadnego w tym względzie nie ma. Orze się zwyczajem 6ma rotami, mniej żarnożmi gospodarze używają do orki parę rotów i trzech koni. Ziemia ciężka, narmotowa, obfita w próchnicę i część wapniowo-marglową, wymaga do obrabiania silnego pociągu, zwłaszcza letnią i jesienną porą, jeżeli rok więcej posuszny, a ugory w skutek ciągłego byciem traktowania stężają.

ad 2. Powszednia teraz w kraju naszym między ludem wiejskim dobrze nam wiadomemu znana niechęć i upór w odrabianiu powinności, trudem i prawie niepodobnym czyni wszelkie

1738

naprzód

naprzód obrachowaniem roboty, mającej się na pewnej wy-
konanej przestrzeni; najlepszy dozor bez wymiaru, nie tam
nie pomoże, gdzie robotnik cały dzień się sili, by w
nim jak najmniej i najgorzej robot, a zarna znów
powinności. tyle mu w tym nie nastręcza sposobności
ile orka - tu co chwile znajdzie przychyne raty-
mania się i poprawiania każdego kółka plugu, każdego
w uprzęży, a poganiacz, choć bezustannie na bóg to
katasunie i klunie, do pospiechu niby zachęca, biczem
wymia - a bydlę jakby rozmowie z gospodarzem
ledwo postępuje. Toż samo prawie dzieje się z robo-
cizną ciągnącą na najem, jeżeli nie wzięto przezorności
zrobić ugody na wymiar, w której jednak lud
nasz bardzo niechętnie rekwizuje, i zwykłe o wiele
drożej każe sobie płacić. - Tymże samiem leniwością
także opieszalnością przejmuje się i czeladź dworska,
tak, że nawet do własnych plugów, radet, brón bez
nadzorey się nie obędzie, chcąc aby robota pospieszna
była. - Podam tu jednak mniej więcej robotę wsku-
teczną na przestrzeni 5⁰⁰ morgowej ryzy:

ad a na drugim dniu przy starannim dojilnowa-
niu podłoży ryzy plugów pise.

ad b Szakuje się rastami - Gradet dostatecznie na
ryze, nawet pise, jeżeli rola nie zaschła lub pierzom
niechbyt przerosta.

ad c Ryzy orce pod siew na wiosnę czy w początku
jesieni, przeto na dniu krótszym, 6 plugów na
ryze byłoby dostateczne, i dworskie tylko zwykłe
wyorują; sam jednak tej jesieni przy orce pod
przenicę doświadczałem, iż na ryze 10 plugów
za powinności wychodziło, w późnej zaś jesieni
trafita się przy orce głębokiej pod kime, że 14⁰⁰
plugów ryze ledwo doorały.

ad d-e Bronowanie zwykłe się odbywa dworska uprzężą
wyjąwszy na początku wiosny przy pospiesznem

zasianiem

zasiłaniu ziemi, by nie wyschła, używa się w pomoc bron
włoszian'skich. Para bron ustrunki trochę więcej jak móg.
Praktyczności idzie nieco spóźniej, wyjąwszy gny brony ~~ta~~
uprzedzi staba, rola zaschła, lub zielkiem i perzem prze-
rosta.

- ad 3
- a. Skiba 4" głęboka, do 7" szeroka
- b. Przy hakówce zwykłej kartami, pod buraki wygram-
oła głębszego porównania ziemi plugów ~~odjmujących~~
^{odkładnicę} skiba do 6" głęboka 5" szeroka; zawisto to
jednak od stann ~~w~~wczesnego roli, t. j. czy mniej lub
więcej zaschła, czy zielkiem lub perzem mniej więcej
przerosta.
- c. Skiba 8"-9" głęboka /: pod buraki kartofle do 11"
szeroka do 5"

Orze się w zagony od 2 do 4 saxon szerokie, im pole
niżej położone, niestety tem większe i zagony;
dla seicku wód wyornają się brzozy

II.

ad 4 Na furę par. bydła, prans'ciężmiana ładują
gnojn na pół przegnitego najwięcej do 3 cetnarów
wied: na sanie nieco więcej; za najem trudno na-
kłonić do większego nakładu. Zwyczaj najmowano
fury do gnojn na dnie bez nakładu, znalawisy
przytem znaczna strata czasu i w wyrozie,
postanowitem zapłacić od wywiezianej fury, pła-
ca w miesiecu Czerwcu i Lipcu za furę nie xle na-
ładowana i ubita od 4 do 6 gr. w W. W. na odległości
od 400^{tn} do 800 saxon; izem o wiele prędszej gnoj wy-
woze i ludzie wamgerainowsy się ochociej najmują się
przy zarobku o potowe prawie powiększonym. Dwor-
ska fura ładuje gnojn do 4^{ech} cetnarów.

ad 5 Zwyczaj nawozi się gnojem więcej mierzwiastym
lub na pół

lub na pół przegnitym, ten bowiem w ziemi tutejszej
spojtej daleko silniej i dłużej działa i lepiej ziemię
spulchnia jak nawóz całkiem przegnitą.

ad 6. a. Na ugorowa, uprawę, wychodzi fur pańszczyznia-
nych na morg do 100, nawet więcej, jeżeli fura zbyt
mała.

b. Rosliny okopowe sadzi prostopolicie w przemieczystku
gnojnym.

c. Potowę ugoru zasiewam rzepakiem letnim / Lwin.
Soltar / wyka i mieszanka z wyki grochem i zboża
rozmaitego. Pod te trawy nawozić zimowa pora
gnojem więcej mierzwiastym.

ad 7 Do nastadania gnojn na fura dodaje się pomocni-
czych robotników, rachując na trzy fura jednego.

ad 8 Do rozrucania gnojn jeżeli mierzwiasty wychodzi
na ryse od 10 do 12^{tych} robotników, zwykłe kobiet,
jeżeli mocno przegnitą do 16^{tych}. - Przecorują gnoj
dodaje się za karowym plugiem jednego robotnika
do zgartywania gnojn w bruzdy.

ad 9. 10 Oprócz zwykłego nawozu nie używają się do-
tychczas innych do pobudzania urodzajności ziemi.

III

ad 11 Siewacz dobry przy wiatrze pomysłnym i pilnym
nawozić rozsiewa w zimie do 7 korcy, jarym
z dwa korce więcej.

ad 12. W roli ciutej, dobrze wyeksyzowanej, lub
w świeżym gnojn wysiewa się nasienia na 5^{tych}
morgowej ryzie:

Pszenicy wimej lub jarej 5 korcy

Iskornienia w kartofliskach lub buraczyskach tyleż
lub o parę garcy więcej

Jęczmiki 4 korcy do 4 k. 16 gar.

Groch 4 korcy

Kartofli do 65 korcy miary korzei à 36 garcy

Buraków 1 kor. 8 gar.

Korciakom od 14 - 16 gar.

5.
Wyki do 3 kor. 16 gar.
Mieszanki do 5 kor.

W polu mniej ciutem
Żyta do 6 kor
Jęczmienia do 6 kor 16 gar.
Owsa do 7 kor. 16 gar.

IV.

ad 13. Żniwo w tym roku odbywa się powszechnie sierpem, jeżeli się żniwo spóźnia, zboże się tylko dośięga, a czas pogodny, bierze się w pomoc dla przedniego zbioru kosa. Żarliwym zwykło kosać, wyjąwszy jeżeli bujne pokrzycone.
ad 14. W roku bieżącym było zboże nawalne połęte, wiskosa, część jęczmion, i znaczna owsa wypadła wyrywać, dla braku jednak robotnika część znaczna bujnego zboża choć ze szkoda wykoszono. Przy opieszałości naszych kosarzy wychodziło na ryze takiego zboża do 16^{tych}. Za najem płacono kosarzom od ryzy stojącej żarliwym SKTA w W.W. - Połęte pokrzycone zboże nie chcieli na wymiar kosić. Za powinność narynane w bujnym zbożu mało więcej jak kopy - wiazano wyżej półtora kopy.

Za najem płacono robotnikom od kopy wistego lub uwiarzonego zboża; najemnicy narynawali do 2^{rub} kóp dziennie, miarkiedy i więcej; wiazali zaś od 3-4 kóp. - Piłnowano by supply nie był mały.

ad 15. Rok zeszły można policzyć w Skwarzawie do urodzajnych, wyjąwszy żyta, które średnio urodziły, i kartofle, które tak uległy zarazie, że i nasienie się nie uwróciło. Pszenica w świeżym gnoju wydała z morga od 15-17 kóp, w koniarystku i hreczarystku po zgnojeniu 5^{tych} siejbał 9^{tych} kóp.

Pszenica jara z morga od 11^{tych} do 14^{tych} kóp
Jęczmień w buraczarystkach i kartofliarystkach po zmierzwinie 3^{tych} siejbał od 10^{tych} do 13^{tych} kóp. - W pszenicystku po zgnojeniu 7^{tych} siejbał do 8^{tych} kóp. -

Hreczki z morga w przecieciu 6 kóp.
 Płyta w przecieciu do 6 kóp. -
 Owsa do 7 kóp 30 snopów.
 Grochu do 10 kóp. -
 ad 16.

Gatunek zboża w snopie	Grubość snopu przy powroście w średnim przecięciu		Wysokość snopu w średnim przecięciu		Snop wazy w śred. przecięciu na waga Wied.	
	Stopy	Cal	Stopy	Cal	H	Loty
Pszemica oxima	3.	2.	3	5	8.	16.
" jara	3.	3.	3.	3.	10.	24.
Płyta	3.	3.	4.	4.	11.	24.
Żemien	3.	4.	3.	2.	10.	5.
Hreczka	3.	4.	3.	2.	9.	22.
Owies	3.	4.	3.	5.	9	24.

ad 17. Na 1532 kóp pszenicy oximej i jarej wyrzisto za powinność tylko 194 kóp reszta za najem. -

Żemien wyrzisto lub skoszono całkiem za powinność; wiazano większej połowie za powinność, reszta za najem. -

Płyta wyrzisto za powinność.

Hreczka, Owies wykoszono w przeszło $\frac{2}{3}$ częściach pańszczyzny, reszta za najem; wiazano zaś w większej połowie za najem na kopy.

Od kopy wyrzistej płacono 30 do 39 gr. w W.W.; od kopy uwiązanej 15^{ci} do 18 gr. w W.W. - Do tej zapłaty dodawano dzieńnie dwarazy wócki. - Oprócz za pień między można niekiedy robotnika i za sol dostać; na wiosnę i w jesieni dają za dzień piesty topki soli; do sprzątu siana, sapania kół buraków i żniwa dodają się stesunkowo pieniądze. - Z reszta obair ad 14.

ad 18. Zwyczajna furą pańszczyznaną ładuje oximiny półtora kopy, jaryny kopy 1 snopów 45. -

Zboże składa się w większej połowie w sterty w polu, reszta w gumnie w sterty, wjazdowy

jeźmieni, który pod srope się mieści. —

V.

ad 19. Za powinność młóca, na krótkim dniu orzimy snopów 50, jaryny 1 k. 15 snop.; na dłuższym dniu orzimy 1 kop, jaryny 1 kop 30 snop., bez oczyszczenia zboża, słone zaś musia, sami zbierać w sterta, lub pod srope.

ad 20. Do młódecy, nie wzywa się za najem.

ad 21. Młóce młóci się, po największej części na młócarni pasowej z fabryki P. Helmana w Bitce; za pomocą pasa wprowadza się przytem w ruch młynek do czyszczenia zboża. — Przy dobrem dopitnowaniu, szybkiem podawaniu zboża pod młócarnię, o młóci w kwadransie kopę zboża, średniej długości słomy; gdy jednak w godzinę na trzech konie na kilka minut zatrzymać, w południe zaś dla karmienia ich młócenie na półtorej godziny przerywać, nie o młóci przeto w krótkim dniu jak do 20^{ty} kóp pszenicy, a do 25^{ty} kóp jaryny. Wymłóca dobrze, całą jej wagę, ze ciężko idzie, i sześć koni dobrych folwarcznych usilnie naterzać się musi. Do obsłużenia jej potrzeba 15^{ty} robotników, licząc w to dwóch do noszenia na młynek mającego się oczyszczyć z pleśnią i odgartywania z pod niego, wynoszenia i układania przemłóconej słomy, oraz dwóch wziętych do poganicenia i zwykłe chłopców. Wskazaniem tu jeszcze dodać, by przy urządzeniu się o tę młócarnię, wymówić do jej ustawienia dobrze z tem obexnanego cieładnika, gdyż z przychytny znacznym naraz zamówień młócarni w tej fabryce, przy braku dostatecznej ilości rzemieślników, młócarnie te czasem nie dookładnie postanione zostają, czego sam i pierwszy mój znajomy doświadczył, dopiero za powtórzeniem poprawieniem niedokładności usunięte zostały. Przy młócarni jest i sieciarnia bębnowa z tejże

samej fabryki

samej fabryki. Na krótszym dniu wzięta na dwa
ręczaki sieczki dłuższej dla bydła ze stromy cisy z ko-
niczyną 300 korcy; drobnej dla koni na 4 rączaki połowa
tyle. - Sieczkarnia ta ze wszelk. względów poleci inożna,
z zastrożeniem, by noże były ze stali angielskiej, innaczej
prędko się tępią i wyszerebiają: -

Wspomnieć tu jeszcze muszę o czyniarze Cieskiej Rajtar
zwanej; jest to rzeczto wielkie skurżane zawieszane
na ścianie. Jeden robotnik nacyna nim od razu
ćwierć xboża, skoro się wzięty i w czynienie włoży
bardzo szybko idzie. - Na krótkim dniu uczyni jeden
cłowiek pszenicy 35 korcy, jęczmienia z dzikięgo
owosa lub groszku 45 korcy; dla zachycenia płacę od
korca mianowicie na krótkim dniu od pszenicy 1 1/2 gr.
w W.W., od jęczmienia i gr. w W.W. - Czyniarzka ta
folwarkom ze wszelk. miar poleci inożna, idzie od-
dziela szybko i doskonale zioto, groszek, dziki owies
i xiarnka z plową nie omłóconą. -

ad 22. Kopa pszenicy oximej sypie w tym roku z
pola mniej bujnego czelnego xiarna do korca, z pola swieżo
nawiezionego 24 gar. - Jara pszenica jeszcze nie omłócona.
Jęczmienia czelnego wyłaje kopa w przecięciu skor. 10 gar.
Pięta czelnego kopa wyżej korca.

Stręczy toż samo

Grochu 18 garcy

Owosa z korce i wyżej. -

Próbę wymiatacane omłocarnia sypie o garniec więcej
jak z pod cepów; pochodzi to zaperne z opieszałości
robotników, z braku starannego nadzoru, lub łatwej
sprosobności o siankama nawet pilnego nadzorcę,
omłóca koniem najciszej w większej liczbie w stodole
niekłyt, więcej i ciasnej. -

VI.

ad 23 Kartofle sara się za markierem czasem za
plugiem w 3ej skibie, nie w swieżym gnoju ale
w gnoju

w gnojnym pszenicyzku; na morg wychodzi ci 12 do 13 kor,
wzyskie kartofle rozkranjaja sie na dwoje.

ad 24. Po zejściu kartofel włoiera sie latowe dobrze; poia
ogartuja sie plukami powsiechnie do tego uzywanemi, co
sie zwykle dwa razy powtarja; jezeli rola posucha, mocno
raschta, porusza sie poprzecnio ziemie okolo krazkow
motykami wziruemi.

ad 25. Wyoruja sie kartofle plugiem umylnie do tego
urządżonym, zwany crestim do wyorywania kartofel,
ktorego lemiej szeroki na obie strony nieco zaokrąglony,
spiczasto sie konocy, i tak jest osadzony, iż głęboko ziemie
pruje podnosząc krazki, a na pomoca ^{odkładnie} dwóch ~~pru~~ kar-
tofle na obydwie rozruca strony.

Robotnicy ustawieni na wydriaty odinaczne tyczkami, xbie-
raja po wierchu krazu kartofle, poziem kady w swym
wydriale motyka roztrasa ziemie, wybieraja i te co
ziemia przysypiane byly. Robotnik wybiera dziennie
przy dobrym plonie do 5^{ci} kor; W tym roku zaraza
tak dalece xwiscrzyła kartofle ze sie i polowa nasienia
nie wróciła.

ad 26. Kartofle xwoza sie skrzywniami, ktore w sobie
mieszcza 6 korey; skladaja sie w polu w podwizne
kopcze obejmujace do 130^{ci} korey; przykrywaja sie oklo-
tami, słona i warstwa cienka ziemie, zostawjaja wiezid-
nie przykryty, dopóki dobrze nie wyparowaty; skoro zimna
nastaja przyrascaja sie calkiem warstwa ziemie na 18^{ci} 24^{ci}
grubosci. Przechowuja sie w tych kopcach dobrze, i
dawniejszymi laty zwykle korowe x jam wychodily, wy-
jawszy goly nie dobrze wyparowaty, lub nie starannie
ziemia przykryte byly.

ad 27. Zaraza pojawila sie przy otwitanii marszczeniem
sie wierchnych liści, poziem raziety sie pokazujac plamy
ciemne na listciach, ktore przechodily na lodyge, a oby-
mujac krazek caly, tenie w króte usychal; głębie poten-
cras juw byly obficie zamiazane, skoro krazek usychac
zacial zaraza przenosila sie w głębie i takowe psni
sie raziety

się zaięty. Choroba ta kartofel tak w ogrodzie jak i w polu
głęboko śledząc, jednakowe jej symptomata spostrzegalem.
Wzoranie ich umyślnie do późnej ostożym jesieni, by kar-
tofle dotkniete choroba, w ziemi już całkiem zgnity, i nie
zarazaly przez późniejszą w jarnach te, które jeszcze zdrowe
wybrane były; luboć je jednak dopiero w końcu Październi-
nika wybierano, uprawiano przecie prawie pod każdym
krzakiem jeden lub i więcej kartofli w większej potworze
nadgnitych, zdrowych ras' najwięcej po całej i to mały,
było ras' wiele krzaków gdzie i jeden kartofel nie pozostał,
tylko masa zgnita nie przyjemnej woni. Woni ta zgnita
przechodzącą nawet o kilka pól zasadzonego kartofla-
mi już wtedy ciuć się dawała, kiedy todygi nocno usy-
chac zaięty. Kartofle przechowane w ziemni dotąd re-
pucem nie podlegają:-

ad 28. Oprócz kartofel zasadza się burakami cukrowni
25 morgow; sadza się, w ręce drugiej w gnojnym pszen-
czystku.

W tej uprawie postępuje się następująco: Pod zimę
orze się głęboko ziemia, na wiosnę skoro wola obesznie
włóczy się dobrze, potem kakuje się pługami odjarszy
^{odkłodziny} ~~pluga~~, i znów włóczy, na koniec orze się jak najgłę-
biej, po raz trzeci włóczy się, dobrze i sieje buraki
siewnikiem ciągniętym parą wólami. Nasienia, które
poprzednio w gnojnie od 24-36 godzin musko, wycho-
dzi na ryse, 5⁰⁰ morgowe, a i kor. 8 gar.; czas siejby od
18⁰⁰ do 15⁰⁰ Maja, jeżeli wiosna wczesna można już
z końcem kwietnia siew zacząć^(*). Skoro buraki powstają
dra, splewiają się rzędy z wielką wyrostką między

(*) Wskazania siejba dla tego korzystniejsza, że pecha ziemna, ten głębi
nieprzyjaciół siewu wyrastających łatorosli buraków, dopiero w połowie
Maja przy dobrze już rozminiętem ciepłe gromadnie na polu pokazywać
się zaczęła, rzucając się przede wszystkim na roślinki tylko co z
ziemi pokazywających się buraków; starszym nie tyle szkodzi. Kłopotliwie-
nie, które nie raz zdarzają, jest ogromne. Wyżytałem w książce
ogrodniczej: Przy zasadzeniu buraków narząca nasienia sataty, wrykłej,
której młode łatorosle muska równie chętnie pożera i tym
sposobem buraki się ochraniać mają. - Proba jednak nie miała
pożądanego skutku. - W książce ogrodniczej Pittera nowa po-
prawny przez Bosse, a wydanej r. 1846 w Lipsku analatem

burakami, miejsca zaś między rzędami gracyje, ręcznymi gracami, a gdy buraki dobrze się wzróżą, przerywają się, zostawiając w odstępach od 9" do 10" jedne najsiłniejsza lato rośl, i zaraz, obsapuje ostrożnie motyka; na koniec zapuszczają się w miejsca między rzędami gracy konne, celom wytepienia chwastów, które powtórnie wzróżać się zaczynają, co i powtórzyć można, jeżeli się chwasty, na nowo wyróżają. Gracy te, w kształcie łopaty spiczasto zakończonyj poziomo idącej ciągniona, jednym koniem, na cal się, tylko w ziemi zapuszczają, a ta, ostrożnością, by je do rzędów buraków nie zbliżyć i nie porwać tychże lato rośli. Jedną, gracy zgracować można w trzech dniach ^{niepełnych} 5⁰⁰ morgowe. - Wykopanie dzieje się za najem, płatąc od korca i 38 gar. a wierzchem, buraków dobrze a ziemi obrzydzionych i których wierzchy wystają nad ziemię starannie poobcinane zostały, po 5 gr. w M.K. Cóżkolwiek jeden przy usilnej robocie wykopie a obrzydzaniem dziennie trochę więcej dwóch korcy. - Wykopanie idzie spiesznie jeżeli tylko jesień pogodna. -

Je uwaratem chwyciła się buraków w tem roku podobna zaraza co u kartofel, choć nie w tyle niszczącym sposobie; a koncem bowiem Lipca po kilku nawalnych deszczach porażonych a buria, zaczęły liście buraków, które dotychczas były wyglądały, kółknąć i więdnąć, a nowo wyrastające, już nie miały tej swiężej zieloności; postrożtem przytem, że wzrost samychże buraków od tej pory prawie całkiem się wstrzymał, stał przy wykopaniu mniejsze się pokazały jak w dawniejszych latach. - Składają się buraki w polu, w kopce podobne kartoflowym, wyjąwszy że są o wiele wyższe, bo

pod artykułem van Grafts, ~~siadła~~ zalecający moczenie nasienia buraków przez kilka godzin w wodzie mocno słonej, i to przez samem sadzeniem; nato rozruchanie na łanie zasiewanym już burakami nasienia ręcznyj prospolitej (Gruntm. Krafft), do lato rośli której gromadnie ma się uważać. - co sam już nieraz po inspektach dostrzedz sposob. - W tem roku oba te środki dosiadać będą. -

na 30" szerokości, mieszcza zaś w sobie zwykle do 150 kor.
 Buraki daleko dłużej niż kartofle wypadają zostawiać ziemi,
 nie przykryte, bo dłuższego czasu potrzebują do wyparowa-
 nia; w przeciwnym razie, natężone rozwijaniem
 ciepła, latem może psuć się racina, a przy powiększonej
 temperaturze całkiem się zaparza, i albo racina, strata
 porosa, w substancji cukrowej, lub nawet całkiem nie-
 podatne będą do wydobycia z nich cukru. - Dla lepszego
 przewiewu i oparowania, kopca, w miejscu odznaco-
 nym na jame, w środku rowek 6" szeroki i głęboki
 wzdłuż idący, na którym nakładają się w wąskich od-
 stępach kawałki płaskie drzewa, dopiero zsygnają
 się buraki i kopiec układa się; w obu końcach tego
 rowku dają się z czterech deszek wbite 6" w kwadrat
 rury, których deska przystająca do rowku krótsza o 6";
 długość tych rur taka, by wystawały wierzchem nad kopiec,
 ziemia dobrze przykryta, nato w wierzchu każdego
 kopca umieszcza się w odstępach prostokątne 3 rury.
 Powietrze wchodząc rurami oświeca się wzdłuż całego kop-
 ca. Skoro zimna nastąpi, przykrywają się kopce całkiem
 ziemią, a rury zatykają się okotem; przy lekkich przy-
 mrozkach wystawiają się w dzień luźno wszystkie, na
 noc zaś na powrót zatykają. Przy mocniejszych mrozach
 zamyka się luźno gnojem.

W tym roku ^{plon} przyrostek jest więcej jak średni, bowiem w
 przecięciu 130 kor. na morgu, korzec à 38 gar. -

Obliczając tu obrachowanie wydatku i przychodu z 25 morgów za-
 sadzonych w r. b. burakami. -

Wyszczególnienie pańszczyzny i najmu do uprawy i zebra- nia buraków zasadzonych na 25 ^{ciu} morgach.	Protocirna u: złota do buraków		Obliczenie w pieniądzu r. W. W.	
	Ciągła	Piesza	W Rys.	Gr.
Plugów za powinności i dworskich 90, innymi dni ciągłych	180.		180.	
Do sadzenia, grabowania, przerywania robotników pra- wie całkiem za najem po 18-25 gr. n. W. dziennie ...		1286 ²	494	42
Wozenie buraków za powinności: nie licząc w to zaprzęgu ^{dnia} skiego	49.		49.	
W jam w większej części za powinności i za najem à 15 graj: ...		90.	22.	30.
Wykopanie 3250 kor. z korca à 12 ¹ / ₂ gr n. W.			677.	35
Do obrzucania jam robotników à 15 gr.		78.	19.	30.
Ogólna Summa ...	229	1454¹/₂	1443	17.

Wydatki	Zredukowane na Mcn. Tonn		Przychód	Mcn. Tonn	
	Stk	Gr.		Stk	Gr.
Jako wyżej 1443 Stk 17 gr. w 11 Wągni	577	19	Na 3200 kercy do Cukrowni Olsz-		
Odstawa 2000 kor. do Chżanicy pro-			nieckiej, korzec à 24 Gr. w. M. K.	1250	
te Cukrownia własnymi furami za-			Dodatek do buraków 2. Celnarow cukm		
brata: 7 cykli dni ciągłych 466.	66	24	Celnar à 40 Stk Ry. w. M. K.	80	
Ogół Wydatku	643	43	Ogół Przychodu	1360	
			Potrącając Wydatki	643	43
			Restuje na czysty zysk.	716	17

Zysk przeto czysty z murga jednego wynosi 28 Stk Ry 39 gr. w. M. K.
 W powyższu, expens nie wrachowałem wprawdzie nasienia bu-
 raków własnej uprawy, którego wyszło 6 kor 8 gar, ale na tomias
 nie podciągnętem pod dochód na zysku, która się znalazła przy
 wymiarze buraków z powodu, iż kopano na korzec à gr. 38
 zgóra, odstawiano zaś na korzec à 36 gar. z małym wierzchem;
 przewyżka ta wyniosła przeszło 200 kor. użytych na karmie-
 niów. Liscie buraków nieśa, także znaczący pożytek w gospodar-
 stwie dostarczając od połowy Października przez miesiąc przeszło
 pożywniej paszy, dla krów, w czasie właśnie kiedy inna zielona
 pasia się kończy.

VII.

ad 29.30

Łąki nie będąc porzyrowane, nie można obrachować ile na
 przestrzeni pewna kosarzy wyszło. Niestata pogoda i stał
 często przerywana robota około przesuszania i zgromadza-
 nia siana w tym roku, nie pozwala w tej mierze pewnego
 obrachowania.

Siano składa się w sterty 2 saxon: szorotkie; z saxonu bym
 fur parokonnych juse.

ad 31

Koniczyna czerwona uprawia się cząscią, na pasze zielone
 dla bydła i koni w lecie, cząscią, robi się na siano; rokin
 resztego, ze była wyległa, wychwiniło na ryze do 15 kosarzy
 z reszta, jak ad 30.

Cprocz konicyzny, sieje się wyka i mieszanka z tejże i rozmaitego zboża; wychodzą na ryze kosarzy od 8 do 10. K. Reżka, jak ad 30.

VIII.

Lasu nie ma, wyjąwszy Co morgów olszyny podzielonej na 25 letnie krsby; - pomieszczy olszyna, robi się na krsbach siano.

IX.

ad 36.

Do uprawy pola utrzymuje się:

Młotów płucznych	42.
Koni i klaczy roboczych	20
Na pożytko	
Koni i jatawka	61
Buchaj	3.
Młodziy do 4. lat	32.
Stajniki	16.
Nierogacizny	21.

Cprocz tego inwentarza utrzymuje się pewna ilość koni ku wygoźcie. -

Przyznać wyjada iż dotychczas z matemi wyjątkami niepodciąga-
no u nas pod rubrykę dochodów pożytko z inwentarza, raz-
nieobuży ciastkiem pielęgnowania i poprawiania bydła naszego.
Z powiększeniem ludności, przy staranniejszym oddaniu się
uprawie zboża, które z największe pożytki nieś rację, znow-
na część pól i tak tak dźworskich jako i włoczańskich będą-
cych dotychczas ołogiem i dostarczających dostatecznie
dla bydła pastwiska, po pług wrziste zostaty. - Z potrzeby
staranniejszej uprawy, z uszczupleniem powinności
włoczańskich (*) wzmożła się potrzeba większych inwentarzy,
silniejszego bydła. - Tymowe utrzymanie inwentarza naszego
choć wcale niewymyślne, dla bydła jednak przyzwyczajonego
o pierwszego wzrostu byle czem się obchodzić, ujdzie
jeszcze o biedę, jak przystowie nieś. Wszak słomy powi-
nej siano

(*) Przy zmieszeniu dni pomocnych nie trzymał folwark Skwarra-
wa żadnego pługa - koniem można było w potrzebie użyć dwa
razy w tygodniu po 70 pługów; koni zaś roboczych nie trzy-
mało się jako 11.

nej siana niezgorszego nie braknie żadnemu folwarkowi, gdzie gospodarstwo cokolwiek lepiej prowadzone, xrosita i gorzelnie nie jeźnemu folwarkowi w pomocy; ale lato zagadka u nas dla każdego niemal rolnika. — Na utrzymanie letnie inwentarza przeznaczają się zwykłe ugory i tloka u nas zwane zapewne od zupełnego wystrożenia pastwiska bydłem. Na tem tedy pastwisku, skoro inwentarz ciwerski najędźsiej wspólnie z włościan'skim ztychien' pochodzi, a na ocmiar trafi się kilka cniwa stota, lub posucha otuliej tuwająca, wnet bytło tak wszystko xmie się, zadenpe, że ledwo gdzie ślady roślinności widzieć się dadzą; trudno przeto, by takie pastwisko bydłu przy sporzato wzrostu i sily, a krowom mleka. Z catherowitego to braku paszy letnia pora tlomaczyć się dadzą, że tak często wydarzane nocne napady przez włościan własnych i sąsiedzkich na tloki i niwy, rusiane, tak włościan'skie jako i ciwerskie i wypaszania ich zupełne. —

Smialo przeto powiedzieć można, że prawie niema u nas gospodarstwa, gdzieby inwentarze niesty dochody podobne lub przynajmniej przybliżone niemieckim, lub innym rachunkowo-starym⁽¹⁾; wprawdzie był i u mnie pacht, t. j. wynajmowane mleko od krow, za które tak zwany pachtciarz zwykłe było płać cenę powszechnie w okolicy przyjętą, mianowicie: od krowy po ocieceniu lub na ocieceniu najdalej do ostatniego Maja rocznie 10 złt Rys. w M. K., od innych i pierwiastek po 5 złt Rys. w M. K.; cielat część trzecia należy do właściciela. Uważałem jednak, że krowy przy tlem pastwisku bardzo w pachcie nędziały; a gdy do tego i to się u niejednego z nas trafia, że rypek zarwawszy co z pieniądzy pod jesień xmyka, postanowił tem wydaty na siebie trzymać. — Z 50^{ca} krow dojnych przy opieszalosci ludzi, braku nadzoru przy wydojaniu i przemierzaniu

(1) Wylęziam tu dobra położone nad rzekami Dniestrem, Prutem i t. d. których doliny tak obfite w najżywniejsze pastwiska, lub część Potucia i Podola, gdzie się jeszcze ścieżki nie poranych stepów natrafiają: —

przemienienia powszechnem tak zwanych klucznic ogranicza się dochođ na opskazanie potrzeb domu, czeladzi i kilka fasetk masła - dziełek sera czasem więcej, które na sprzedaż porostają. - Od lat trzech dopiero wprowadziliśmy w płodozmian koniżynę i razigroszą siac pasternę rośliny już w tym roku skutki polepszzonego w tym względnie gospodarstwa spostrzegłem. Przez lato koniżynę, rozcięcia wychodziło dla bydła i koni fur 7; w tym zaś roku nasieje ryka i mieszanka z niej i rozmaitego ziarna morgów 25, które dla zmiamy paszy kolejno darac kaze. -

Nie odrzeczy będzie dodać tu jeszcze słowo o stajniach naszych; w nich bydło po najwzrostszej części najmniej wygodnie umieszczone bywa. Stajnie nasze zwykłe bez ścieli, przeto zimne, sciomy rzadko inne jak lepione, czasem i słotami popsułe, przez które wiatr najczęściej na wskroś przechodzi; ciemne, często bez okien, zamiast tych otwory, które na zimę słotami się ratują, bez drzwi ścielnie przystających, wszystko to jak nasi gospodarze dotychczas utrzymywali, bydło od młodego zahartowanemu klimatem szkodzić nie może; dodać do tego także bez podłogi, bez ścielków dla gnojówek, w której było najczęściej po wyżej kopyt stoi, a jest nieprzyjemny, ale prawdziwy obraz najwzrostszej części tak zwanych obór naszych. -

O stajniach na gnoje czyli oborze własnej, nie insz nie powiem; znam dostatecznie, i sami przyznamy, ile tam strat narozu, ile niewygody dla bydła, gdy przez nie udaje się ku stajniom osobliwie w jesieni, brzoza musi wyżej kolan.

Wszystko naraz poprawić trudno, ale potrzeba stanie się nam niezawodnie najlepsza nauka. - Dziel gdzie przez uszczuplenie tak nam dotkliwie w powinnosciach włóscian'skich tak znana, na zimiana w prowadzeniu gospodarstwa naszego nastąpić musi, pierwszym a koniecznym warunkiem utrzymania go w stanie, w którym tyle zakwiciac' razieło, będzie: staranniejsze rządzić się inventarzem, wygodniejsie w mieszkaniu go, lepsze żywienie, wreszcie poprawianie rasy, by się dochować własnego silnego do wszelkich prac zóblnego inventarza, byśmy nadto z niego wozasie, odpowiednie

odpowiednie innym krajom korzyści ciągnąć mogli. -
 Do Towarzystwa Gospodarskiego należy, być przytłaczanym
 i pobudką zachęcania rodaków ku zaprowadzeniu tych
 tak niezbędnych reform w jednej z najwzajemniej zamierzanej
 gałęzi gospodarstwa naszego. -

ad 34

Wynagrodzenie i utrzymanie czeladki dworskiej jest następujące:
 Parobcy i pastuchy są prawie wszędzie na ordynaryi.
 Pastusiki i poganiacze w części na wieku dworskim
 Różne wynagrodzenie dla parobka:

Pensyi	30 zł Dyz - w W.W.
Czapka wetniana 1.	1 " 25 gr "

Razem 31 zł D. 25 gr. w W.W.

Do tego buty nowe jedne, powrózycie jedne.
 Xboza w dwóch częściach czeladnego w jednej średniego od
 9 - 10 kory. - Pastuchy biorą xboza pół korcea więcej, i
 dwoje powrózyc. -

Poganiacze i pastusiki

Pensyi	od 16 do 18 zł Dyz. - gr. w W.W.
Czapka wetniana	1 " 25 " "

Razem 19 zł Dyz 25 gr w W.W.

Do tego buty nowe jedne i powrózycie, wiek dworski lub
 ordynaryi 6 kor. 16 gar. -

Dziennica roczne

Pensyi	18 zł Dyz - gr w W.W.
Włosy, na krajkę	1 " 36 " "

Razem 19 zł Dyz 36 gr. w W.W.

Przy tem buty jedne, powrózycie jedne. -
 Czeladki będącej na ordynaryi dodaje się w zimie dwie
 fur zbieraniiny. -

Co do wynagrodzenia czeladki po wsi sturzącej następują-
 cych warunkami od samych gospodarzy z osiągnięciem.
 Wynagrodzenie to jest stosunkowo xmierne i o wiele się
 różniące i tak:

Gospodarze porządni, oddający się pilnie gospodarstwu

niecierpiącej przeto by, ich czeleź po karcimach, zabawach
 się wydolata płaca, więcej, i więcej trudności mają w
 dostaniu parobków. Wynagrodzenie tych parobków jest następujące:

Wikt wspólny

Żyta .... 16 gar. czyli biorąc cenę w średnim przecięciu w tym roku cieżni ...	5 20	gr.	W.W.
Pszenicy .. " " " " " "	6	30	"
Jęczmienia .. " " " " " "	4	—	"
Żrećki .. " " " " " "	4	30	"
Oponia jedna lub na uia	12	—	"
Na czapkę	3	—	"
Tak zwane holosinie sukienne jedne, lub	1	12	"
Bielizny sztuk 4. lub	4	—	"
Rzemień jeden lub	1	—	"
Razem			41 20 gr. W.W.

Do tego buty nowe jedne i podszycie jedne.
 Gospodarze choć pilnie prowadzą pracę, rolno, więcej
 jednak potrzebują swej czeleźi, dają parobkom oprócz
 wspólnego wikt:

Kozuch lub	25	kt. Dyz	— gr.	W.W.
Czapka "	2	"	30	"
Rzemień "	1	"	—	"
Ostery sztuk bielizny lub	4	"	—	"
Żrećki ... 8 gar. ... czyli	2	"	15	"
Jęczmienia 8 gar. "	2	"	—	"
Razem			36	kt. Dyz 45 gr. W.W.

Do tego buty nowe jedne podszycie jedne.
 Na koniec gospodarze którzy sami częściej karcimie i za-
 bawom oddają się, przeto i czeleź nie tyle pilnują, większą
 łatwość mają w dostaniu parobków i stosunkowo mniejsze dają
 wynagrodzenie, to jest:

Wikt jak zwykle wspólny				
Na kozuch	20	kt. Dyz	— gr.	W.W.
Holosinie	1	"	12	"
Bielizny sztuk 4.	4	"	—	"
Na czapkę	2	"	—	"
Na rzemień	—	"	50	"
Jęczmienia 16 gar. "	4	"	—	"
Razem			32	kt. Dyz 2 gr. W.W.

Buty nowe jedne podszycie jedne

Poganiacze niewiele są, własnie dzieci, lub sieroty, ktorzych tylko
 dozywaja, co mniej wyniesie jak wynagrodzenie dworskie. -

Wynagrodzenie dziecięce jednakię u wszystkich gospodarzy
 a mianowicie:

Bielixny, sztuk 7. czyni	5 kłbys — gr. włłłł
Na sierak	10 " — " "
Na chustke	3 " — " "
Krajka	— " 18 " "
<hr/>	
Do tego nowe buty jedne i podszycie. —	Razem ... 18 kłbys 18 gr. włłłł.

X.

ad 38.

Podług przewizorycznego katastru wynosi rozległość gruntow domini-
 kalnych:

Pol ornych	452 morg.	383 saz.
Lak	281 "	1486 "
Pastwisk	11 "	1167 "
Lasow	93 "	83 "

Razem .. 838 morg. 1519 sazmi

Gruntow zaś poddanięcych:

Pol ornych	1461 morg	44 sazmi
Lak	689 "	314 "
Pastwisk	202 "	146 "

Razem... 2352 morg 504 sazmi

Cpócz tych pol maja jeszcze włościanie Skwarzawscy taki nar-
 duziem ale ze w granicach wsi innych wize sie tu nie poraja.

Plaszczyna gruntow erekcyjnych nie jest tu wykazana.

Plaszczyna ogólna wsi Skwarzawy podług przewizorycznego
 katastru wynosi przeto ... 3249 morg. 612 sazmi

Podług nowego katastru wynosi plasz-
 czyna cata

3380 " — "

Różnica przeto

130 morg 988 sazmi

Podług nowego pomiaru jest pola dominkalnego jak następnje:

Pol ornych	502 morg	515 sazmi
Lak (rachujze w to Olsiny 60 morg.)	257 "	1225 "
Cgrodoie	13 "	156 "

Plaszczyna obiętej rabucowaniami i. t. c.

4 " 923 "

Plaszczyna obiętej drogami rowami grobla-
 mi węgornami pomiędzy łanami dworskimi...

21 " 1468

Cgółtem ... 799 morg 1088 sazmi

Jak wyżej pół dominikalnych ..... 799 morg. 1088 saz.
 Na rustykalne przypada przeto ..... 2580 " 512 "
 Według prowizorycznego zas' katastru jest
 płaszczynny gruntów poddańczych ..... 2352 " 504 "

znajduje się przeto w posiadaniu wdówian
 więcej o ..... 228 morg 8 szazni.

ad 39. Csał wdówian'skich jest w Skwarzawie razem 220
 z tych obowiązanym do pańszczyzny 208
 Czynszownikom wraz z coma mielnikami 12
 Ludność w Skwarzawie wynosi według spisu z r. 1846
 dusz : 1344. -

ad 40. Cześć pół za nado odległych od folwarków, bo przeszło o
 1200 sazni, a których płaszczyna przesiła 30 morg. wynosi
 mając rotacje trzy półowa t.j. żyto, owies i kreczka, która
 się na zielony pognoj przecoruje służąc za uprawkę pod
 żyto. -

Pola zas' bliższe folwarku, których ogólna płaszczyna wynosi
 466 morg. są podzielone na 9 ras w q^uo letnim płodozmianie,
 których rotacje poniżej tabliczka wyjaśnia. -

Pola wszystkie są porzywane na 5 morgowce ryzy

Rzeka 1.	Rzeka 2.	Rzeka 3.	Rzeka 4.	Rzeka 5.	Rzeka 6.	Rzeka 7.	Rzeka 8.	Rzeka 9.
Ugoru na którym lecie gnoj się wynosi 27 $\frac{1}{2}$ morg Włcia i pasz pod które się w zimie gnoj wynosi 27 morg	Pszenica ozima 55 $\frac{1}{4}$ morg	Buraki 25 morg Kartofle 10 morg Groch 10 morg Proso 1 $\frac{1}{2}$ morg	Jęczmień z Koniczyną 55 morg	Konicz 50 morg	Konicz 24 morg raz zebrany potem na zielony pognoj Kreczka 23 $\frac{1}{2}$ morg pocenia lekko z mierzwiem	Pszenicy ozimej 20 $\frac{1}{2}$ morg Pszenicy jarej 25 morg	Jęczmień 55 morg	Żyto 22 $\frac{1}{4}$ morg Owies 28 $\frac{3}{4}$ morg
Ogółem 54 $\frac{1}{2}$ morg	Ogółem 55 $\frac{1}{4}$ morg	Ogółem 40 $\frac{1}{2}$ morg	Ogółem 55 morg	Ogółem 50 morg	Ogółem 47 $\frac{1}{2}$ morg	Ogółem 51 $\frac{1}{2}$ morg	Ogółem 55 morg	Ogółem 51 morg

Na pasze letnia inwentarza, który wyjąwszy, staję sianozęcia przy-
 pierając do samego folwarku. Sianozęcia te przestrzemi znaczący
 jeszcze przed 4ma laty nie dostępne trzęsawisko było; bo wtem zamknie-
 te grobla pod samym dworem, w bagno się koniczły, tworząc
 wodobior sta młynka ten przypierającego. Przed 4ma laty wola

ta spuszczona

ta spuszczenia, została, i od tego czasu wybrano rowów osuszających przeszło 5.000 sążni, z których przeszło 2.500 sążni po 3, 2, i 1 $\frac{1}{2}$ sążnia szerokości. Grabarka była z początku zbyt trudna, bowiem ludzie dla utrzymania się na bagnie deski pokładali musieli innaczej po pas grzeźli; dziś nie tylko ze sucha nogą w szosie przejeżdżać, i śladu tych bagien nie pozostało, ale narzędo do rozciągania pól użyłem już sianozębi wierzchnich do 50 morgów na rolę. Zostało się sianozębi 150 morgów, które podzielono na trzy rzędy, w 10^{ciu} morgach wyjechały, przyczerano, i zmieniać się mają kolejno na pastwiska i łąki. Łąki są, wprawdzie dotychczas kwasne i pełne kopczaków sitowia, w następnych jednak latach przez oranie umyślnie do tego pługami, spalanie sitowia i zasianie pastewnych roślin ulępszyć zamyslam. —

20^{ty}

Do uskuteczenia wszelkiej w polu roboty, mianowicie: do uprawy roli, zbioru i wiązki zboża w snopach, wymłota, zbioru paszy i innych płodów⁽¹⁾, wyszło robotnika w roku 1847 jak następuje:

Ciągłych za powinność parobczych dni	2673
Plac najem do wozemnia gnojn fur	70
Pieszych za powinność dni	8003 ⁽²⁾
Plac najem robotników pieszych	4531
Plac sol " " "	571

Summa ogólna ... 2743 ciągł. 13.045 pieszych.

Do tego użyto w tym roku własnych pługów 6, bron 18, ralet w potrzebie choźni własnych 14, wozów 10. —

⁽¹⁾ W obrachunku ten niewchodzi robocizna i najem do ogrodów, wszelkich fabryk, sprządzenia o 1 $\frac{1}{2}$ mil kamienia, wapna, wozemnia cegiel z własnej cegielni, sprządzenie o dwie mile kudulca, drzewa do opatu, reparacji budynków, bicia rowów i inne osobne uprawie pol roboty. —

⁽²⁾ Stan ogólny pańszczyzny dotychczas istniejącej jest ... 7696 dni ciągł. 1344 " pieszych. Przem ... 9040 dni

W używaniu jest obowiązek obrabiania w potrzebie za dzień ciągły dwa dni piesze. —

Nasownie może byćże zatażyc tu wykaz Officialistów, dozorców i cielecki potrzebnej do pomocy tu uprawie pól folwarku Skwar-
żawskiego - niemniej i ich wynagrodzenie. -

Wyszczególnienie Officialistów, dozorców i cielecki użytych do gospodarstwa. -

	Korba	Pensya w M. K.		Ordynaria Korcy	Siano fur	Drewo malow	Cena Korcy
		1/2 Dny.	Gr.				
Ekonom	1	80		30	10	6	24
Pisarz tolowy	1	40		12			
Gumieny	1	28		12		3	
Nadzorca parobków i sprzątek gospodarstkich	1	22		10			
Pasiecznik	1	4		7	5		
Tywnów	2	30		18			
Do pomocy w dozorze	1	12		8			
Polowcy	1	12		8			
Dozorca olszyny	1	6		4			
Parobków do koni	4	60		37			
" " wółow	5	75		49			
Pastuchów	2	30		20			
Pastuszków do stażyny, jatecznika i nierogacizny rownież poganiacizy	8	70	48	52			
Gospodyni czyli klucznica	1	42		10			
Dziwek	5	50		40			
Summa	35	561	48	317	15	9	24

Ludzi będących na wikcie cworstem ^{w tym rachunku} xrcuikowalem na xboze, rachujze
na każdego o 1 korzcu mniej jak gdy ordynaryje bierze. -

Obuwie, które cielecki bierze, wliczytem w pensyie po cenie xwykłej.
Nierobczytem tu opatu, którego bierze cielecki bieżąc na ordynaryi 4. j
dwie fur zbieraniiny zimowa pora. -

Tabela cen najmu w r. 1847		Cena najmu w Wal. Wied.				Uwagi
		za dzień		na tygodnie		
		Wal.	Gr.	Wal.	Gr.	
1.	Plug 6 ^{co} lub 5 ^{co} bytły					
	a) do polsada w lecie od ryzy 5 m.			12	30	
	b) do hakówki					nie najmuje się nigdy
	c) do orki podsiew od ryzy 5 m.			18		
2.	Para brón					
3.	Zwykła furą parobytła od 1/10 do	1	30			Cwożeniu gnoju na wy- miar wspomnianem pod II ad 4.
5.	Odstawa zboża od Lwowa na odległość 7 mil					
	a) od okiminy kercia od 50 gr do			1	15	
	b) „jeżmienia „ od 45 gr. do			1		
	c) „owsa „ od 25 gr. do				33	
6.	Najemnik z kosa do paszy do		39			
7.	„ „ z grabiami „		25			
8.	„ „ z kosa do zboża od 36 do		45			
9.	„ „ z sierpem od kopy od 30 do				39	
10.	„ „ z siekiera od 25 do		45			
11.	„ „ z ryblem do okopywania do		25			
13.	Łmłoczek					nie używa się za najem
14.	Poganiacz od 12 gr. do		18			
16.	Prace rowów 1° szerok. 1° długos. 1/2° głębok.				13	Przewzię się w granicę nie baginiowym, ziemie wy- rzucona, musi równać. Majstro ni płaci się o- procz tego od 1° kub. 1 gr. 1870. —
18.	Pomocnik przy budowlach od 15 do		25			

Zwykle w czasie zimy dodaje się robotnikom kwaterek, wótki.

Pisalem w Skwarzawie d. 20^{ty} stycznia 1848.

Julian Matyewski

Menge	Zahl	Beschreibung
		IV 5
1	13 21	...
2	10	...
3	1 21	...
4	1	...
5	23	...
6	30	...
7	30	...
8	16	...
9	16	...
10	30	...
11	10	...
12	10	...
13	10	...
14	10	...
15	10	...
16	10	...
17	10	...
18	10	...
19	10	...
20	10	...
21	10	...
22	10	...
23	10	...
24	10	...

Handwritten text at the bottom of the page, including a signature and possibly a date or location. The text is written in cursive and is somewhat difficult to decipher due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.